

Nacionalismus a kolonialismus v ochraně přírody: Americké počátky

Úvod: konflikty domorodců s NP

uvítat, poděkovat

Začít příklady konfliktů mezi místními a národními parky – jako v případě fotky z promo

= Dine Navajo domorodec u Národního monumentu Petroglyph v Novém Mexiku sešel z trasy a byl teasered v roce 2020

← tohle jsme běžně v antro viděli a stopovali v 90s a 00s bo v 80s a 90s mraky NP všude po světě a to zakládání provázela celá řada konfliktů – někde to místním pomohlo proti landlordům, jinde to hodilo místní proti sobě jako v montes azules kde to navíc pomohlo mx státu zvýšit dohled nad okrajovou zónou, někde to vedlo k celkové nevoli místních protože personas non gratas a vystěhování z míst NP

=> jistá konfliktnost a kontroverze při zakládání NP a to zejména ve vztahu k domorodcům

← a to vepsaná do NP od svých počátků v Y.

Yellowstone

viz dvě vyobrazení:

1. Buffalo Chase Mouth of the Yellowstone 1832-1833 by artist George Catlin. Photograph Heritage Images
2. Cover photo z 2020 Yellowstone National Park. Photo Carol M. Highsmith

kde konflikt s domorodci už od počátku → yellowstone
 ← viz vznik první parku Yellowstonu (1872), kde US armáda musela z parku opakovaně vykazovat domorodce = období nuceného sestěhování domorodců do rezervací bo v ten čas, což není náhoda, vrcholí války us osadníků/kolonistů s domorodci
 → z Y se stal modelový příklad jak vytvořit zážitek US divočiny (aka přírody bez lidí) – o třech krocích: 1. vypořádat se s domorodci, 2. zároveň pak to vystěhování domorodců vymazat z oficiální historie US divočiny bo ta nedotčená a panenská, 3. domorodce tam max vpustit jako prodejce cetek a jídla
 => byl jeden z prvních big PR marketingových úkolů přesvědčit turisty – bohaté bílé kolonisty, že park je bezpečné místo (= tedy místo bez nebezpečných domorodců)
 ← tento modelový příklad po vzoru Y si pak osvojila celá řada dalších parků po světě = v NP je třeba chránit přírodu jako nedotčenou přírodu bez lidí díky čemuž je třeba případně vyhánět domorodce ze svých domovů bo tuhle rovnici kazí

the key message

Members of The Red Nation protesting an attack by a National Park Service Ranger on Darrell House, of the Diné and Oneida nations, at the Petroglyph National Park in Tiwa Territory

=> zakládání NP není jen neutrální apolitická aktivita, ale proces zatížený politickou historií

= NP sebou nese konkrétní kosmologie a kosmopolitiky západní modernity, v tomto případě západní pojetí přírody jako panenské přírody bez lidí, kterou je potřeba před lidmi chránit což pak v samotných praxích zavádění NP vede k vyhánění původních obyvatel z domovů– domorodců

něco málo k west pojetí přírody:

vycházení z jasného oddělení a opozice kultura x příroda, které na západě se ustavuje dlouze ← viz i Bruno Latour který označil současné pojetí západní přírody za kombinaci antického platonismu, francouzského karteziánství a amerických národních parků

← v řadě společností nějaké oddělení domácího a vnějšího, ale na západě toto oddělení vsazené do dichotomie příroda x kultura a to v návazání na další významy a homologie s tím spojené

← viz Strathern:

- představa kulturní kontroly nebezpečné přírody (je třeba jí ovládnout);
- mezi sebou musí mít vztah dominance a podřízení – dominance extraktivistické i pečující bo na západě díky křesťanství silná tzv. pastýřská moc;
- jasná prostorová hranice mezi přírodou a kulturou (pracovní týden ve městě vs. Víkendové úniky do přírody – česká kinematografie je plná téhle binární zápletky v čele s Vorelem);
- představa odlišného plynutí času: historie kultury vs. evoluce přírodních zákonů v přírodě;
- spojení příroda – přirozenost ona nature a human nature v angličtině
- představa velkého vývoje kde se člověk jako druh se svou kulturou vyvinul z přírody
- představa malých vývojů - jak novorozeně začíná při rození = jako přírodní raw materiál, který je pak kulturou opracováván
- homologické sekvence binarit = na západě dichotomie byla homologicky napojená na další dichotomie jako žena (příroda) x muž (kultura)

=> zakládání NP všude po světě působilo řadu kontroverzí právě proto, že není jen o ochraně přírody, ale o exportní politice vyvážení specificky západního/moderního pojetí vztahu člověk-příroda do celého světa => pokračování kolonialismu jinými prostředky?

Abychom tuhle západnost pojetí přírody coby přírody bez lidí prosazovanou skrze NP lépe pochopili, pojďme si trochu více a historicky popsat jeden z ústředních konceptů celého schématu, totiž pojem *divočiny*

Politická historie pojmu Divočina

William Cronon – v eseji *The Trouble with Wilderness* (1995-6)

← přestože je divočina prezentována jako příroda bez lidí stojící v přísném protikladu k městu, průmyslu, kultuře, společnosti, je divočina jako koncept i praxe ve skutečnosti lidský vynález – kulturní vynález – a to

vynález konkrétní doby a místa, který se ale následně rozšířil i do dalších časů a na další místa až se stal globalizovaným

=> je to produkt té stejné civilizace, kterou má popírat, respektive stát k ní v protikladu

← je to pohled lidí z města

jaká je tedy historická trajektorie pojmu divočina v EU a US?

← až do konce 18. st a přelomu 18. a 19. st konotace pojmu divočina byly víceméně negativní = jako odpad, teror, nebezpečí, pustina

+ mraky biblických konotací, kde divočina znamenala nejen fyzické místo mimo civilizaci, ale rovněž místo morálního zmatení a beznaděje

= divočina jako opak dobrého a řádného...jako temnota oproti biblické zahradě

xxx

zlom na konci 18. st a přelomu 18. a 19. st a dále pak v 19. st → z divočiny se stal Ráj, božský prvek, jehož nezměrnou krásu je třeba konzervovat/chránit, aby do ní mohl jezdit občan a zakoušet tu nádheru a utvářet si pozitivní zážitek skrze toulku divočinou

← dle Cronona existují dva hlavní zdroje tak radikálního obratu v morálně-symbolickém pojetí divočiny, který stál u zrodu ochranářství a i dnes zůstává dominantním pojetím:

1. romantická vznešenost

2. the frontier ideology, respektive post-frontier ideology

1. romantická vznešenost

(Caspar David Friedrich's 'Wanderer above the Sea of Fog', 1818.)

silné transatlantic hnutí romantismu

+ - 1800-1850: důraz na emoce, individuální prožitek, přírodu, minulost, estetiku

= částečně reakce na industrializaci, racionalizaci, modernizaci, osvícenský rozum, přítomnost a vědu

← jeden z the core hodnot romantismu je představa

vznešenosti/posvátnosti (sublime) přírody – právě na takových vznešených

místech byla podle key teoretiků jako E. Burke či I. Kant zvýšená šance zahlédnout a setkat se s tváří Boha

→ pro romantiky se takovým symbolickým místem kontaktu s Bohem stala rozlehlá příroda bez lidí = divočina, kde člověk zakoušel vlastní malost oproti vznešené přírodě, „chrámu přírody“ a vlastní smrtelnost

← nejčastěji takovým místem měly být vrcholky hor, západy slunce, vodopády, duhy, bouřkové mraky, rokliny = the místa výhledu, kde bylo možné dlouze se dívat/zakoukat se

← dle W.C. není náhoda, že všechny první národní parky v US (Yellowstone, Yosemite, Grand Kaňon, Zion) jsou taková místa a že méně vznešená místa začaly být chráněny až mnohem později: bažiny a mokřady v Everglades NP in 1940s, Travní porosty a louky (x v Kanadě v 1980s otevřen Grassland NP)

← tahle posvátna zkušenost byla postupně podle Cronona domestikována/umírňována s tím, jak rostl a masověl turismus do divočiny od druhé poloviny 19.st

2. the frontier ideology, respektive post-frontier ideology

(*Emigrants at Kaneshville*, a painting by William Henry Jackson, is a depiction of settlers crossing the Missouri River at Kaneshville (now Council Bluffs), Iowa.)

← hranice oddělující kolonizované území us osadníků od divočiny a divochů

=> specifické pro americký vnitřní kolonialismus s key rolí tzv. národního mýtu of the frontier

the mýtus = ten, kdo se stěhoval za hranici do divočiny (EU imigranti + lidi z východu usa), aby se nově někde usadil a tím místo kolonizoval a změnil z divokého na civilizované...tak se v duchu oné mytologie dobrovolně vzdával moderního světa a všech výtobytků civilizace ve prospěch jednoduššího života, ve kterém ale zase větší prostor pro nezávislost, drsnou individualitu, kreativitu a sílu vytvořit z nuly nejen sebe sama (self-made man), ale taky něco velkého kolem sebe – osady, demokratické instituce, zabydlený svět, prosperitu

=> takový frontier život, resp. Život za hranicí se stává primárním zdrojem zkušenosti toho co znamená být Američan a tedy zdrojem zkušenosti národního charakteru a tvorby národa

← součástí frontier mýtu byla jeho dočasnost = zkušenost jednoduššího, opravdovějšího světa jednou pomine s tím až kolonizace divočiny dojde konce = tedy západního pobřeží

← a proto začalo být klíčové části takové divočiny ochránit a zachovat

← není náhoda že přesně v době mytologického nářku nad blížícím se koncem existence hranice začaly vznikat první národní parky:

„chránit divočinu znamenalo doslovně chránit nejposvátnější mýtus o původu národa“

= právě proto jsou to *národní parky*

← ochrana frontier divočiny a ochrana mýtického místa původu Američana vedla k tomu, že zkušenost divočiny začali vyhledávat lidé, kteří potřebovali uniknout před některými prvky civilizace, modernity, městského života, díky kterým přicházeli o to, co znamená být Američan a drsný maskulinní individuum...

← a aby to zpět v sobě našli a *znovuzrodili se-rekreovali*, tak potřebovali uniknout z civilizace a začali cestovat do divočiny

→ často se to týkalo superúspěšných a prachatých kapitalistů, průmyslníků, vítězů civilizace – hlavně bílých mužů

=> turismus nejbohatších městských elit do divočiny (re-kreace)

→ divočina jako krajina volby městské elity – nikoli jako místo práce a obživy (jako pro venkovany a domorodce), ale jako místo spotřeby, volného času a rekreace

← tak se zrodil koncept divočiny jako přírody bez lidí a vize ochránářského parku jako parku národního s key dvěma pilíři národního mýtu o hranici a romantické vznešenosti

← je v něm od počátku zabudováno rasistické násilí vůči domorodcům vyhnáným ze svých domovů a je tedy zatížen specifickou historií regionu - totiž politickou historií amerického vnitřního kolonialismu

Ochranářství a národní parky jako pokračování kolon. Jinými prostředky?

x

konceptu NP se podařilo se zbavit tohoto místního historického kontextu a jako koncept udělal nebývalou kariéru ve světě

← americký koncept divočiny vepsaný do národních parků se globalizoval s tím, jak začaly vznikat národní parky všude po světě – samozřejmě se různě měnil a přizpůsoboval s tím jak přicházel do kontaktu s jinými historickými kontexty, což i případ česka (k čemuž se můžeme případně vrátit v diskusi)

=> globální ochranářství skrze NP vychází z kosmologie moderního západu, jež je sice historicky specifická, ale podařilo se jí díky kolonialismem nakumulované moci globalizovat

← právě pro tyto koloniální souvislosti je koncept divočiny a NP pro kritickou enviro antropologii problematický

← v tomhle dlouhodobý spor s conservation biology (biologie ochrany přírody), kteří chtějí chránit divočinu bez lidí zatímco antropos ji chtějí chránit s místními lidmi, stejně jako chtějí, aby byly uznávány i jiné, místní pojetí ochrany s vlastní terminologií atp.

← protože mraky kultur po světě žádný koncept divočiny nemá...naopak mají koncepty implikující obydlí daných míst – okolí jako spíž, jako farma, jako dvorek,...

=> pro antropos nejde jen o ochranu biodiverzity, ale i o diverzitu ochrany – tzn. ochrany diverzity ochranářských vizí, ve kterých např. není jako neutrální/samozřejmě brané the rozlišení bio x culturo => biokulturní diverzity

= jde o pochopení ochrany spíše jako more-than-human endeavor = ne nutně jako ochranu před lidmi, ale ochranu určitých socioenvironmental světů, napříč druhy a látkami, lidskými i nelidskými, ve kterých např. unikátní vize ochrany, udržitelnosti atp.

Alternatives

Historizace divočiny

– přírodu jako přírodu bez lidí má cenu zachovávat – zvláště v antropocénu, ale 1. jako jednu z více vizí a 2. s přiznaným historickým/koloniálním pozadím konceptu divočina, ve kterém nature conservation is connected with political ideology of mužského conservatism (včetně vztahu k přírodě jako gentlemana k ženě); 3.

a tedy nutně i s řešením otázky spravedlivého vyrovnání vůči domorodcům včetně podoby předání NP do jejich správy – nějaké prvotní náznaky v last letech se dějou, byť ne na úrovni předávání místním

← přiznávání historické/koloniální zatíženosti je nezbytný předpoklad pro debatu o environmentálních ochranách včetně přírody jako přírody bez lidí mimo automatickou vazbu na politický konzervativismus, nacionalismus, kolonialismus

Unprivileged nature

klasické ochranářství založené na ohraničeném prostoru s key konceptem biodiverzity

← this indeed is a crucial topic facing mass extinction, but it as well creates new inequalities regarding legal frameworks between privileged and non-privileged natures.

Can we learn something from non-humans which are not treated as privileged and rare?

A to zvláště v časech klima krize kde the key rámec už není jen biodiverzita ale i klimatická odolnost

← can we learn například something from od zvířat a rostlin považovaných za pests and weeds? Entities which we treat exactly as unprivileged non-humans. And I think we can. Especially in Czech Republic, that's the plantation superpower, right? As far as I know, there is no other country where would have a plantation landlord going for President. Not to mention that our fields and our forests are super-monocultures. So this is the spot to think about these ideas.

= a děje se to!

Towards mth resistance

In anthropology, we have interesting examples from the world, how people manage to recognize pests and weeds as their allies. One of my favorite is boll weevil mentioned in the [Feral Atlas](#), a tiny beetle who likes to eat cotton. It came back in the days from Mexico to North America and started to eat cotton plantations in its southern parts, where Afro-American slaves were working. This boll weevil managed to resist many attempts of plantation owners to eradicate it and did come back to eat. After all, if you organize plant of cotton into monocultural plantations, you create a banquet for them. The planters didn't know what to do. This tiny beetle had power to help shifting the colonial economy of that time. Descendants of Afro-Americans recognized this pest as a hero. There is even a statue in Alabama town Enterprise, where a woman is holding this beetle above her head as an ally.

...

= zde brouk jako hrdina a politický spojenec a subjekt a nikoli jen pasivní předmět/objekt likvidace či gentlemanské ochrany a péče

← zde vidím velký potenciál a taky je to the core co děláme v RsT = různé podoby přiznávání a uznávání politicko-ekologického aktérství nelidem a ochrany *s nimi* a nikoli jen *jich*

← chránit více-než-lidské sociální světy, které nějakým způsobem přiznávají nelidským druhům nejen roli objektů ochranné péče, ale i subjektů a aktérů s dovednostmi, inteligencí expertízou – např. beavers as experts v současném polsku či soudobé klima hnutí kde we are nature defending itself

← k tomu viz i soudobé debaty kolem práv přírody a přiznávání právní subjektivity ne-lidí, které se začínají pomalu vést i v česku (viz např.

právníci kolem H. Mullerové z AV ČR): river in New Zealand. Or we see in Latin America lots of debates about rights of nature.

Extra

Czech transfer

from there on the vision as well as set of practices for making and maintaining national parks was distributed all around the world, including Czech lands, where it was plugged into different histories and context.

← já uplně ten transfer prostorem a zapracování NP a CHKO v česku nezkoumal, nicméně víme z děl sociologů a historiků jako M. Spurný, že ochránářský diskurz v komunistické modernitě umožňoval určitý nonpolitical, expert-driven critique of late State Socialism through environmentalist means (a samozřejmě přišel o building-national-myths-for-settler-colonial-state approach)

...Me, my colleagues and students were recently in one of four Czech national parks called Podyjí which is actually the youngest one. And it was fascinating to listen to older conservationists who did started to work out the idea of the national park in the very bottom up, clandestine approach already in late 1980s, crossing borders to Austria to meet colleagues there etc.

=> domlouvání vzniku NP Podyjí jako jakási grassroots kritika komunismu ekoprostředky (viz TP Podyjí)